

— 1821 —

Η Επανάσταση με τα μάτια της τέχνης

1821-2021
200 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Μην αμφιβάλετε, ο Κύριος της ζωής και του θανάτου έχει γραμμένη εις την παλάμην του την ημέρα της εικοσιπέντε Μαρτίου έτους 1821. Ας στρέψωμεν συχνά τους οφθαλμούς εις αυτήν την θαυμαστήν ημέρα...

Γεώργιος Τερτσέτης (Ζάκυνθος, 1800 - Αθήνα, 15 Απριλίου 1874)

Ιστορικός, πολιτικός, συγγραφέας, ποιητής, φιλόσοφος,

Νομικός και αγωνιστής της Επανάστασης του 1821

Η τέχνη καλούνταν να διαδραματίσει έναν πολυσήμαντο ρόλο, πολιτικό, ιδεολογικό, και κυρίως εκπαιδευτικό: να διασώσει τη μνήμη των ηρώων, που με τους αγώνες και τις θυσίες τους κατέκτησαν την ανεξαρτησία και χάρισαν στο έθνος την ελευθερία μετά από μια μακρά και οδυνηρή δουλεία

Η ιστορική ζωγραφική με θέματα αντλημένα από τον Αγώνα δεν ξεκίνησε από τους Έλληνες ζωγράφους. Είχαν προηγηθεί οι φιλέλληνες καλλιτέχνες: Το ρομαντικό κίνημα είχε πυροδοτήσει στη Γαλλία τα πρωιμότερα και ωραιότερα έργα με έμπνευση από τα επεισόδια του ηρωικού αγώνα των Ελλήνων.

Η Σφαγή της Χίου, 1824

Ευγένιος Ντελακρουά (1798-1863)

Λάδι σε καμβά

Η Σφαγή της Χίου, 1824

Ευγένιος Ντελακρουά (1798-1863)

Ελαιογραφία σε καμβά

Ο καλλιτέχνης Ευγένιος Ντελακρουά στην αυτοπροσωπογραφία του «με το πράσινο σακάκι»

Βρισκόμαστε στις 12 Ιανουαρίου του 1824.

Ο γνωστός ζωγράφος γνωρίζει τον συνταγματάρχη Ολιβιέ Βουτιέ, έναν υποστηρικτή του Ελληνικού ζητήματος. Ο Βουτιέ θα διηγηθεί στον Ντελακρουά με λεπτομέρειες, ιστορίες από τον πόλεμο στην Ελλάδα.

Εντυπωσιασμένος απ' όσα άκουσε, ο Ντελακρουά ξεκινάει να δουλεύει τον πίνακά του την ίδια ακριβώς ημέρα ξεκινώντας παράλληλα μια σειρά από μελέτες εκ του φυσικού.

Ο Ντελακρουά χρειάστηκε 6 μήνες για να ολοκληρώσει το έργο του, φροντίζοντας παράλληλα με τεράστια προσοχή, την απεικόνιση της κάθε μορφής, πολλές φορές ξανασχεδιάζοντάς την από την αρχή. Μία από τις πιο συγκινητικές σκηνές, είναι εκείνη της μητέρας με το μωρό που προσπαθεί να αρπάξει το στήθος της, σκηνή παρμένη από μια μαρτυρία του βιβλίου του Βουτιέ.

Λεπτομέρεια από τη «Σφαγή», όπου η έντρομη μορφή της ηλικιωμένης γυναίκας κυριαρχεί σε όλον τον πίνακα

Έξοδος του Μεσολογγίου, 1853

Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878)

Λάδι σε μουσαμά

Η Έξοδος του Μεσολογγίου (1853) είναι ένα έργο πολύτιμο από πολλές απόψεις. Παριστάνει τη δραματική κατάληξη της πολιορκίας του Απριλίου του 1826, η οποία ενεργοποίησε τα φιλελληνικά συναισθήματα.

Έξοδος του Μεσολογγίου, 1853

Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878)

Λάδι σε μουσαμά

Στον πίνακα, οι πολιορκημένοι με αρχηγό τον Νότη Μπότσαρη, που κραδαίνει με το ένα χέρι το σπαθί και με το άλλο κρατά τη σημαία της Επανάστασης, έχοντας στα δεξιά του τον Κίτσο Τζαβέλλα, επιχειρούν την ηρωική έξοδο. Ο Νικόλαος Στουρνάρης κείται λαβωμένος πάνω στην ίδια ξύλινη γέφυρα.

Ο Ιμπραήμ έφιππος επελαύνει και ήδη στα τείχη της πόλης αναρριχώνται οι Τούρκοι, που κρατούν την κόκκινη σημαία με την ημισέλινο στο κοντάρι. Η έξοδος είναι απέλπιδα, το εγχείρημα καταδικασμένο· στην κάτω ζώνη, μέσα στην τάφρο, νεκροί και από τις δύο αντιμαχόμενες πλευρές· στην ουράνια σφαίρα, ο Παντοκράτορας ευλογών και άγγελοι με σπαθιά και δάφνινα στεφάνια που προορίζονται για τους ήρωες.

Η ιστορική ζωγραφική όφειλε να λειτουργήσει ως ιδανικός χώρος συμφιλίωσης, εξαγνισμού και λήθης, μετά τους ολέθριους για το έθνος εμφύλιους σπαραγμούς, που κινδύνεψε να ματαιώσουν τον ύπατο σκοπό του Αγώνα, την απελευθέρωση του Γένους.

Αυτό είναι το βαθύτερο νόημα της εμβληματικής σύνθεσης του Θεόδωρου Βρυζάκη «*Η Ελλάς ευγνωμονούσα*» (1858), όπου η αρχαιοπρεπής λυσίκομη και λευκοφορεμένη προσωποποίηση της ελεύθερης Ελλάδας περισκέπει, ως άλλη «Παναγία της Φιλανθρωπίας», κάτω από τους ανοιχτούς της βραχίονες όλα τα άξια τέκνα της, Έλληνες και φιλέλληνες, χωρίς διακρίσεις.

Η Ελλάς ευγνωμονούσα, 1858
Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878)

Λάδι σε μουσαμά

Η *Ελλάς ευγνωμονούσα*, είναι αληθινό μνημείο εθνικής ομόνοιας. Η πατρίδα παριστάνεται ως η αρχαία Ελλάδα που αναγεννάται ως νέα, χάρη στην Επανάσταση του 1821 που τη λύτρωσε από τα μακραίωνα δεσμά.

Η Ελλάς ευγνωμονούσα, 1858

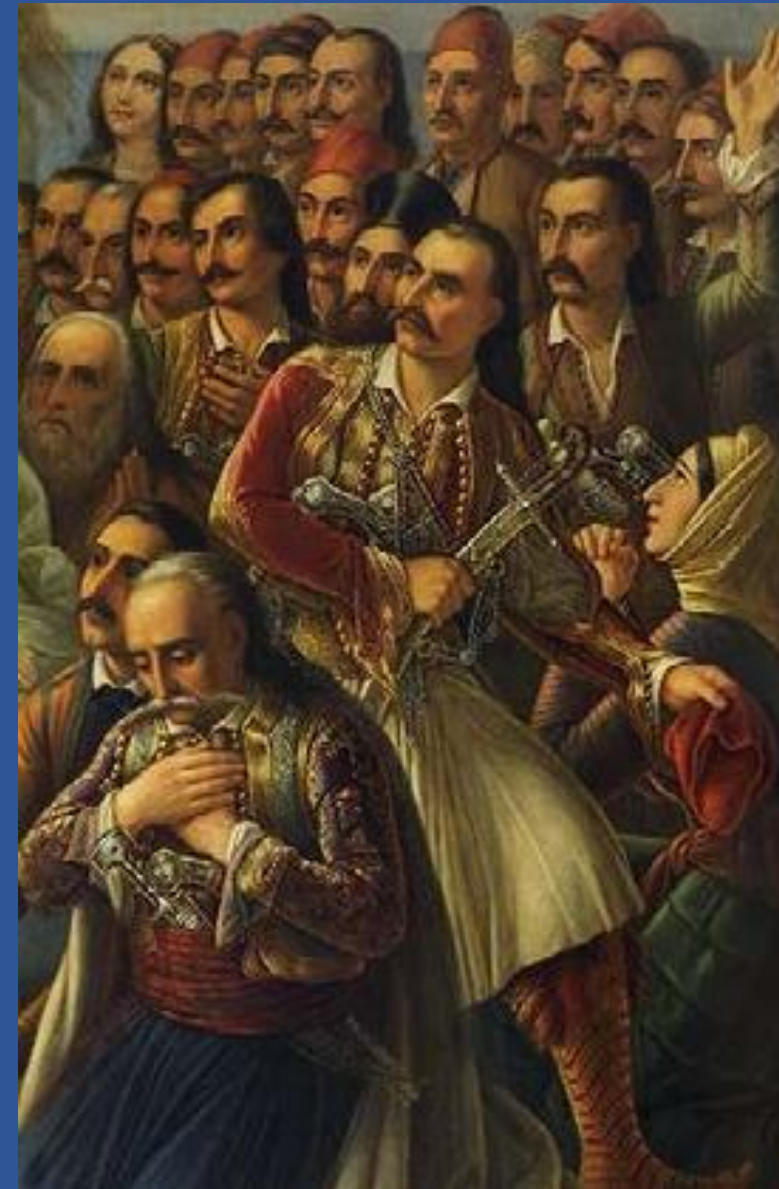
Θεόδωρος Βρυζάκης (1814-1878)

Λάδι σε μουσαμά

Σε αυτή την αναγέννηση, δεν χωρούν αποκλεισμοί και αντιπαλότητες
και οι συγκρούσεις, παλαιότερες και νεότερες, τοπικές ή και ατομικές,
δεν αφήνονται να διαφανούν

Κάτω από τη σκέπη της Μητέρας Ελλάδας έχουν θέση πολεμιστές, πολιτικοί και διανοούμενοι, άνδρες και – δύο μόλις – γυναίκες, αυτόχθονες και ετερόχθονες, Παλαιοελλαδίτες και Φαναριώτες, Έλληνες και φιλέλληνες, οπλαρχηγοί και εκσυγχρονιστές, φουστανελάδες και φραγκοφορεμένοι, κατά βάση προσωπικότητες γνωστές και όχι τόσο, πρόσωπα που πιθανώς η ιστορία δεν διέσωσε το όνομά τους, όμως αγωνίστηκαν, προσέφεραν και θυσιάστηκαν.

Η Δόξα, τέλη 19^{ου} αιώνα
Νικόλαος Γύζης (1842-1901)

Λάδι σε καμβά

Ένα ιστορικό γεγονός της Ελληνικής Επανάστασης, ο αφανισμός από τους Τούρκους του μικρού νησιού των Ψαρών που προέβαλε ηρωική αντίσταση (1824), δύο χρόνια μετά από την καταστροφή της Χίου, είναι η αφετηρία του ποιήματος και του ζωγραφικού έργου που έχει θέμα τη Δόξα.

Η Δόξα, τέλη 19^{ου} αιώνα

Νικόλαος Γύζης (1842-1901)

Λάδι σε καμβά

*Στων Ψαρών την ολόμαυρη ράχη
περπατώντας η Δόξα μονάχη
μελετά τα λαμπρά παλικάρια
και στην κόμη στεφάνι φορεί
γεναμένο από λίγα χορτάρια
που είχαν μείνει στην έρημη γη*

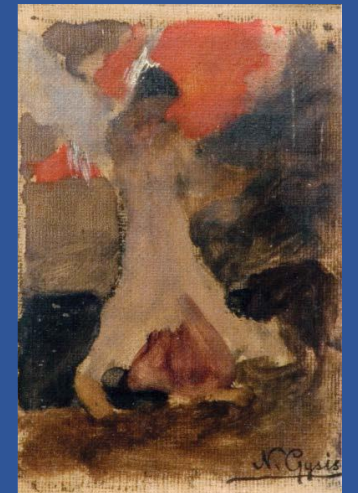
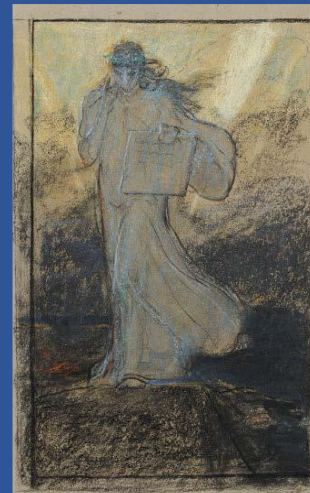
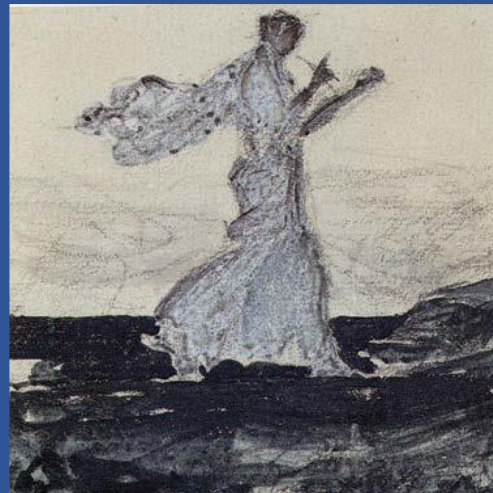
Ο πίνακας αποτυπώνει την αγέρωχη πτερωτή λευκοφόρο γυναικεία μορφή με το αυστηρό ύφος, το επιβλητικό παράστημα και τον αποφασιστικό διασκελισμό που συνέλαβε ο Γύζης ως την ενσάρκωση της Δόξας του Διονύσιου Σολωμού.

*«Μου επροκάλεσε μεν την Δόξαν ο δαιμόνιος
Σολωμός, είναι όμως και το πνεύμα μου και η
καρδιά μου και εν μέρος της ζωής μου μαζί της»*

Νικόλαος Γύζης

Η «Δόξα» του Γύζη, συμβολίζει την Ελλάδα που προχωρεί προς το μέλλον αγέρωχη και ακατάβλητη, προσπερνώντας ήττες ή καταστροφές.

Είναι μία από τις πλέον αναγνωρίσιμες παραστάσεις που συνδέονται με την εικονογραφία του Αγώνα της Ανεξαρτησίας, τη μορφοποίηση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας, την εικόνα της Ελλάδας ως ιδέας. Μεγαλόπρεπη, λευκοντυμένη, φτερωτή, βαδίζει αποφασιστικά στο έδαφος κάτω από έναν βαρύ ουρανό, ωθούμενη από το όραμα ενός μέλλοντος που κερδίζεται με αγώνες.

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψι
Τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερῆ ,
Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψι ,
Ποῦ με βία μετράει τὴν γῆ .

Ἄψ' τὰ κόκκαλα βγαλμέ
Ἰὼν Ἑλλήνων τὰ ἱερά ,
Καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρείωμένη ,
Χαῖρε , ὦ χαῖρε , Ἐλευθεριά

Τέλος